

Loil kadastraal gezien

Grond is in onze streken altijd een belangrijk goed geweest. Wie grond had telde mee in de maatschappij. Aanvankelijk was de verdeling van het land een zaak waarmee alleen de kerk en de adel zich bezig hielden, dat waren nu eenmaal vanouds de grootgrondbezitters. Naarmate er echter meer partijen met grond te maken kregen, groeide de behoefte en de noodzaak om grondeigendom te registreren.

De eerste registratie

In verschillende streken van ons land gebeurde het aanleggen van registers over onroerende goederen in eerste instantie om belasting – verponding geheten – te kunnen heffen. Al vanaf de 15e eeuw werden daarom kaartsystemen bijgehouden, waarin belastbare gronden en gebouwen werden vastgelegd met opgave van hun geschatte waarde. In de tijd van Karel V (1500–1558) stelde de overheid nieuwe regels vast. De registers werden toen kohieren (belastingregisters) genoemd, een naam die ook nu nog bij de belastingdienst in gebruik is. In 1730 werd besloten tot een vernieuwing van de kohieren met betrekking tot de gebouwde eigendommen. Die vernieuwing bleef de grondslag van de heffing tot het jaar 1832.

Invoering van het kadaster in 1832

Nadat Nederland in 1810 door Frankrijk was ingelijfd, werd het Franse kadastrale systeem ook in ons land ingevoerd. Het woord kadaster is ontleend aan het Franse woord cadastre – dat op zijn beurt weer is ontleend aan het Latijnse catastrum – dat grondbeschrijving betekent. De val van het Franse Keizerrijk had als consequentie dat in 1832 in het Koninkrijk der Nederlanden een landelijk kadaster werd ingevoerd. Met de inwerkingtreding van het Nederlandse kadaster werd voor het eerst een rechtvaardige heffing op de grondbelasting mogelijk.

De doelstelling van het in 1832 in werking getreden kadaster was vanaf het begin tweeledig:

- Het leveren van betrouwbare gegevens voor het heffen van grondbelasting.
- Het dienen van de rechtszekerheid ten aanzien van onroerende goederen.

Het verzamelen van de gegevens

Veel voorbereidend werk was noodzakelijk alvorens het kadaster in werking kon treden. Deze werkzaamheden zijn in de volgende hoofdactiviteiten te onderscheiden:

- De grensbepaling en het in kaart brengen van gemeenten, secties en percelen.
- Het bepalen van de grootte van de percelen en het opsporen van de eigenaren.
- De schatting van de gemiddelde opbrengsten van de percelen.
- Het samenstellen van de registers.

Alle op de hiervoor beschreven wijze verkregen gegevens werden uiteindelijk vastgelegd in een overzicht dat voor elke eigenaar de omschrijving van de op zijn naam gestelde percelen bevatte, de zogenaamde ‘kadastrale legger’ genoemd.

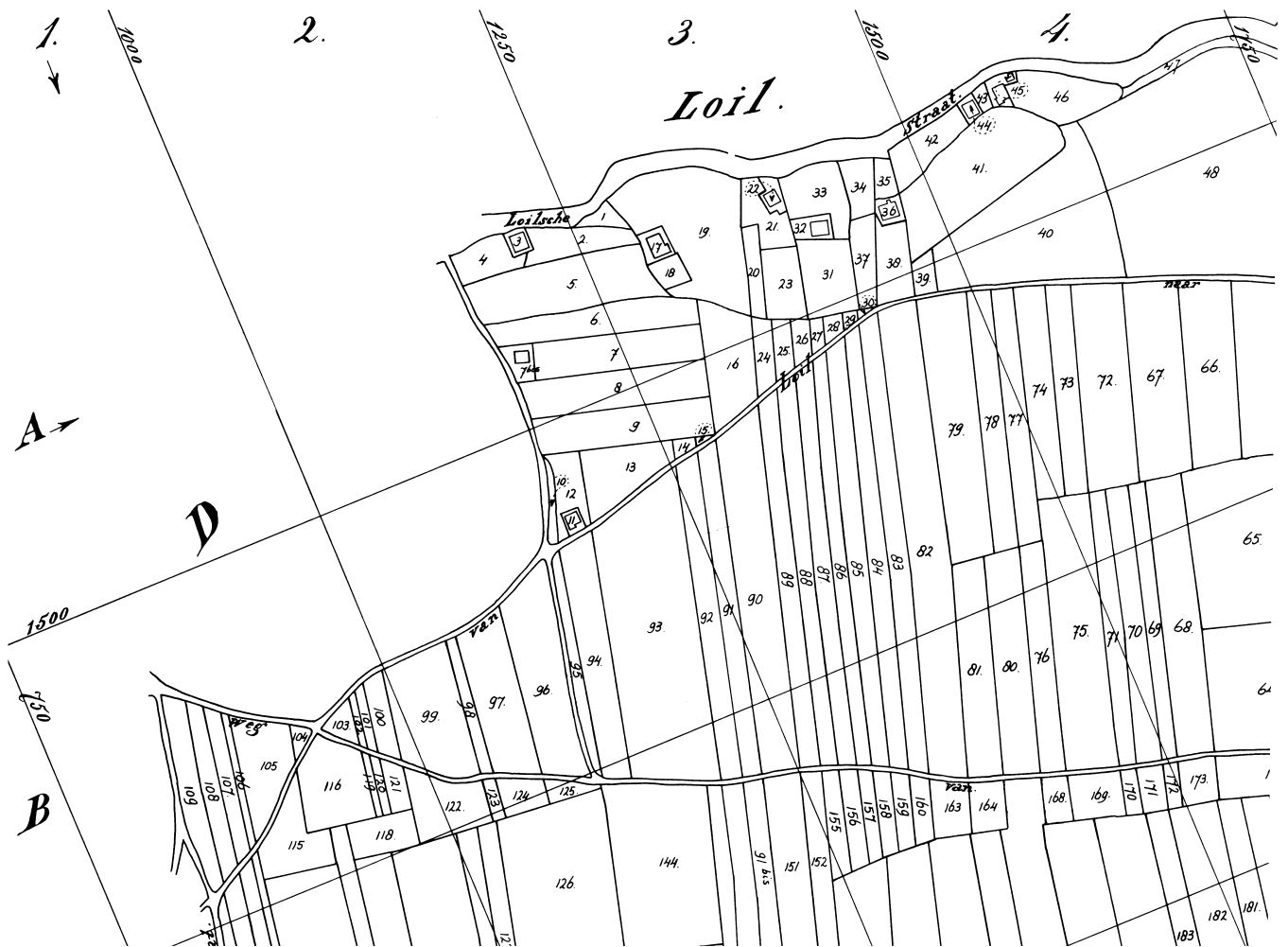
In de kadastrale atlas van Didam (1832) zijn van elk perceel de volgende gegevens opgenomen: het perceelnummer, de soort van eigendom, de grootte, de klassering van het onbebouwde eigendom, het belastbaar inkomen van het gebouwde eigendom en de naam van de eigenaar.

De perceelnummers uit de legger verwijzen naar de percelen op de kadastrale kaarten. De kadastrale kaarten zijn per gemeente en sectie ingericht en zijn afhankelijk van het gebied getekend op een schaal 1:1250, 1:2500 of 1:5000. Afbeelding 5.1 is een deelafdruk van het gebied waar nu de Loilse kerk staat.

Sectie F, Holthuisensche veld*

Perceel nr.	Soort der eigendom	Grootte in hectare	Klasse ongebouwd	Belastbaar inkomen gebouwd	Eigenaren en vruchtgebruikers
1	wilgenpas	4.40	2		Thuis, Everd
2	bouwland	14.80	2		Hohenzollern Sigmaringen, Carel Vorst van
3	erf en huis	2.90	1	f 6,- € 2,72	Tiessen, Hendrik
4	tuin	12.30	2		Hohenzollern Sigmaringen, Carel Vorst van
5	bouwland	49.50	2		id.

* Overgenomen uit de kadastrale atlas van 1832.

5.1. Deelafdruk kadastrale kaart van 1832.

De kadastrale grenzen van Didam voor 1832

Op een kaart uit 1573, samengesteld door cartograaf Christiaan 's Grooten, krijgen we een goed overzicht van de toenmalige gemeente Didam (zie 'Kadastrale atlas Gelderland 1832 – Didam'). In 1727 kreeg Theodor Bucker de opdracht van Frans-Willem, graaf van Hohenzollern Sigmaringen, om de grafelijke bezittingen in kaart te brengen.

Het Ambt Didam bestaat in de jaren 1807–1808 uit het Dorp (sectie K) en de buurtschappen Dijk (sectie I, Waverlo), Greffelkamp (sectie B), Lool (secties C en D), Holthuizen (secties E en F) en het Diemberbosch (secties G en H). Didam heeft op dat moment 2.388 inwoners. Het dorp beschikt over zes grote wegen, ook wel 'heerenwegen' genoemd.

De grenzen vanaf 1832

Als in 1822 wordt begonnen met de kadastrale opmeting is het hierboven geschetste beeld nog volledig intact. Op 13 april 1822 vindt onder leiding van landmeter L.C. Machen de opmeting en vaststelling van de grenzen plaats. G.J. van

Embden is hierbij als schout aanwezig en G. Roemaat en G. Som treden op als aanwijzers. Het gezelschap is die dag begonnen met de inmeting van het gebied vanaf het zuidelijkste gedeelte van de Didamse Leigraaf tot aan de Didamse Wetering. Dit gebied is nu nog steeds de grens tussen de gemeente Didam (parochie Loil) en de gemeente Wehl.

De kadastrale gemeente Didam bestaat in 1832 uit tien secties: A t/m K.

Sectie	Naam	Grootte in respectievelijk hectare-centiare-are
A	het Greffelkampse Broek	310.68.70
B	Greffelkamp	488.27.96
C	het Loilsche Broek	377.69.70
D	Loil	207.23.62
E	Holthuizen	205.64.28
F	Holthuizensche Veld	409.71.83
G	de Meikamer	223.50.46
H	den Bosch	425.19.68
I	den Dijk	495.87.30
K	het Dorp	279.33.61
	Totaal	3423.17.14

Didam is op het moment van opmeting dus 3.423 hectare groot en kent op dat moment 556 eigenaren. 70 eigenaren zijn uitwonend en twaalf eigenaren hebben de Duitse nationaliteit. Het overgrote deel van de Didamse grond is in bezit van Huis Bergh. Dit gebied bedraagt in totaal ruim 645 hectare. Johan Andries Tengbergen uit Doesburg heeft het op één na grootste grondbezit in Didam. Hij heeft 119 hectare in eigendom. Daarna volgt de gemeente Didam met 113 hectare.

Beschrijving secties

We willen ons nu bij de beschrijving van de secties beperken tot de Loilse kadastrale gegevens uit 1832 (secties C, D, E en F). Aan de grootte en de vorm van de percelen op de kadastrale kaarten valt af te lezen dat sectie C, het 'Loilsche Broek' en sectie D, Loil, al vroeg bewoning moeten hebben gekend. Op de geologische kaart van Didam valt af te leiden dat we hier te maken hebben met hoger gelegen zandgronden, welke uitermate geschikt zijn voor landbouw.

Sectie C, het Loilsche Broek

In het Loilsche Broek komen natte gronden voor die door menselijk ingrijpen veranderd zijn in lange percelen met sloten om het overtollige water af te voeren.

Beeldbepalende boerderijen zijn hier 'Nagtegaaltje' (woning Pruis) en 'Hoge Truis' (gelegen langs de weg van Didam naar Angerlo, nu Doesburgseweg) en 'Bosschlag', 'Lamslag' en 'Spanje' (gelegen aan de 'Boschslagschestraat').

Sectie D, Loil

Het grondgebruik in Loil vertoont sterke overeenkomst met het grondgebruik in sectie C.

Rondom het inmiddels verdwenen Huis Loil en niet meer aanwezige havezaten is hier een landbouwgebied ontstaan. In deze sectie komt ook een rosmolen (Rosmulderweg) en een bierbrouwerij (Doesburgseweg) voor.

Sectie E, Holthuizen

Deze sectie bestaat grotendeels uit bos- en heidegronden. Bewoning komt hier schaars en verspreid liggend voor. Grote blokvormige percelen kenmerken dit gebied dat pas laat in cultuur is gebracht. Een bekende boerderij is het Rassekerkhof (was gelegen midden tussen de tegenwoordige Holthuizerstraat en de Fuukweg, tegenover de woning van de familie Rutjes, Holthuizerstraat 16).

Sectie F, Holthuzensche Veld

Dit gebied bestaat voor een groot deel uit zandgrond. Slechts een klein deel is landbouwgrond en daarmee geschikt voor het gemengde bedrijf. Smalle, langgerekte percelen kenmerken een groot deel van deze sectie.

Het kadaster van nu

De ruilverkaveling heeft het aanzicht van Loil op tal van plaatsen drastisch gewijzigd. Lang werd er gedacht in praktische rechte lijnen. Nieuwe wegen worden lang en recht en ook de kronkelbeekjes worden rechtgetrokken.

Houtwallen zijn niet van belang voor de landbouw en de stroken langs de houtwallen brengen minder geld op, dus worden ze gerooid. Schaalvergroting is de trend.

In de jaren zeventig verandert dit grootschalig denken. De schade die aan het milieu wordt toegebracht begint merkbaar te worden. Natuurbescherming krijgt grotere aandacht en er ontstaat een nieuw denken over ruimtelijke ordening.

Op 1 januari 1992 is de kadasterwet in werking getreden. In deze wet zijn de huidige taken van het kadaster opnieuw omschreven. Doelstelling is het bijdragen aan de rechtszekerheid door middel van de vastgoedregistratie en informatie. Het kadaster wordt in 1994 een zelfstandig bestuursorgaan. Grote gebruikers als notarissen, gemeenten en makelaars hebben inmiddels de digitale kadastrale databank via een aansluiting op het kadasternetwerk in huis. In deze databank zijn van elk perceel de gegevens over eigendom en zakelijke rechten (zoals hypotheek) vastgelegd. Nieuwe grootscheepse plannen op het gebied van automatisering staan op stapel. Waar het met het kadaster naar toe gaat kan niemand zeggen maar dat het er in de 21e eeuw totaal anders uit zal gaan zien is zeker. De landmeter, eens een statige autoriteit, die met hoge hoed op ingewikkelde metingen verrichtte, bestaat niet meer. Hij wordt opgevolgd door iemand die in het terrein met een sensor de punten aanwijst die moeten worden opgenomen. Via een satelliet worden de coördinaten van die punten aan een computer doorgegeven. Nog voor de landmeter het terrein verlaten heeft, is de kaart beschikbaar.

Op afbeelding 5.2 is een gedeelte van de kadastrale situatie van 2000 weergegeven. Daarbij is weer gekozen voor de omgeving van de Loilse kerk. De bijbehorende gegevens uit de kadastrale legger zorgen voor een compleet beeld. Als we deze situatie vergelijken met de situatie in 1832 (zie afbeelding 5.1) dan zien we dat er weinig herkenningpunten meer zijn.

Op afbeelding 5.3 is de totale kadastrale situatie van de parochie Loil in het jaar 2000 weergegeven.

Het volledig opnemen van de oude en huidige kadastrale informatie van Loil in dit boek is enerzijds niet mogelijk in verband met het ruimtebeslag en anderzijds vanwege de privacywet. Voor de oude kadastrale kaarten en gegevens verwijzen we graag naar de bibliotheek te Didam waar de 'Kadastrale atlas Gelderland 1832 – Didam' is in te zien. Ook de Oudheidkundige Vereniging Didam beschikt over veel historische informatie. Voor informatie over huidige kadastrale gegevens verwijzen we naar het kadaster.

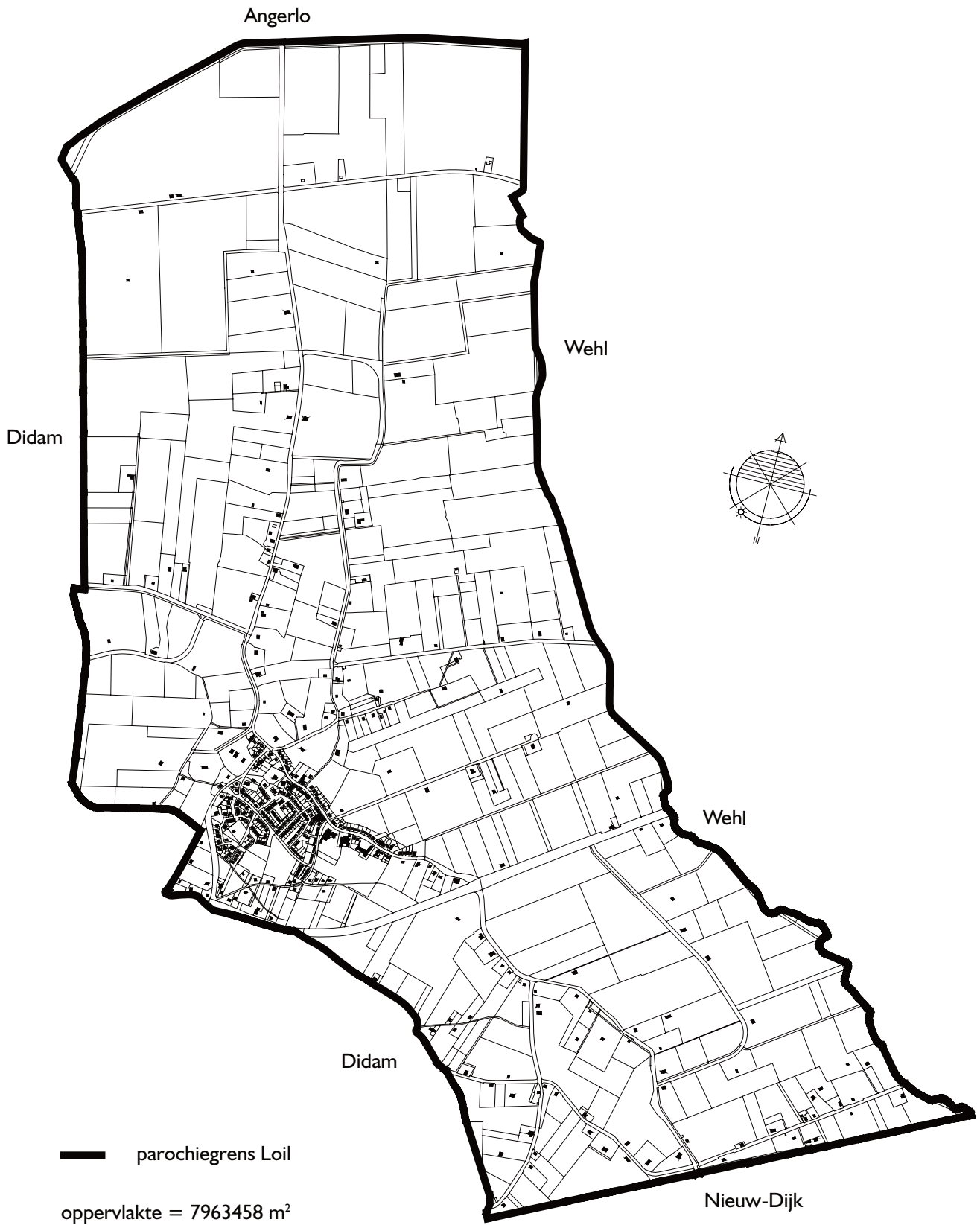
De huidige kadastrale kaarten laten ten opzichte van de kaarten uit 1832 duidelijke veranderingen zien. Sinds 1885 loopt de spoorlijn Arnhem – Winterswijk door de gemeente. De autosnelwegen A12 en A18 verschenen. De bevolking groeide van 2.388 inwoners in het jaar 1807 tot 16.625 inwoners in het jaar 2000. Ook Loil groeide: nieuwe woonwijken verrezen. De aanleg van de rondweg Didam–Doetinchem beïnvloedde een groot deel van het grondgebruik. Bosgebieden en heide verdwenen en hebben plaats gemaakt voor cultuurlandschap. De ruilverkaveling heeft op veel plaatsen een definitief einde gemaakt aan de karakteristieke perceeltjes en weggetjes.

Ondanks dat het oorspronkelijke agrarische karakter van Loil door de jaren heen sterk verminderde, verdwenen is het gelukkig nog niet. Aan ons allen de taak ervoor te zorgen dat dit ook nooit zal gebeuren.

5.2. Uittreksel uit de kadastrale kaart

Kadastrale gemeente:	Didam
Sektie:	D
Perceelnummer:	1814
Grootte:	84 are en 50 centiare
Omschrijving:	kerk, pastorie, erf, tuin, begraafplaats
Locatie:	Wehlseweg 36 / 38, 6941 DM Didam
Gerechtigd eigendom:	De Parochie Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Didam

5.3. Kadastrale situatie van Loil in 2000.

'Jan Driet'

Een van de meest legendarische figuren uit het Didam van de vorige eeuw was Jan Driessen. Beter bekend onder zijn bijnaam 'Jan Driet'. Achter in 'ut park' bewoonde hij met zijn gezin een eenvoudig stulpje. Jan stond heel dicht bij de natuur, als geen ander wist hij welke rijkdommen die te bieden had, hij leefde er min of meer van. Hij had ook een typische natuurlucht bij zich (volgens een parkbewoner die van gerookte metworst). Als Jan wat te zeggen had begon hij meestal met zijn geliefde stopwoordje: 'godvar'.

Jan Driet was een heel schrandere vrijbouter, hij nam wat de natuur hem bood, al was dat in strijd met de wettelijke regels. Voor stropen – buurman Jan Schuurman trof ooit 68 konijnen bij hem in de bedstee aan – en illegaal houtkappen werd hij talloze keren bekeurd. Wellicht betaalde hij die nooit. Zodoende werd er regelmatig een opsporingsbevel tegen hem uitgevaardigd. Maar Jan arresteren lukte bijna nooit. Op de voor hem kritieke momenten was hij onvindbaar en vertoefde dan meestal in zijn onderaardse hol. (Hij is waarschijnlijk de laatste holbewoner van Nederland geweest). Zijn ondergrondse onderkomen was zodanig door de parkse flora gecamoufleerd dat de toegang voor de opsporingsambtenaren niet te vinden bleek. Zelfs een bataljon soldaten die dagenlang 'ut park' uitkamde lukte het niet Jan te pakken te krijgen. Zijn huisgenoten zorgden er voor dat hij op tijd zijn natje en droogje kreeg, zonder dat de soldaten dit merkten.

Om zijn huisje had Jan altijd alles keurig geharkt. Uit de sporen kon hij vervolgens opmaken of er ongewenst 'volk' bij zijn woonstulp was geweest. 'Ut zun de peut van de vos' riep hij dan als veldwachter Vossenbergh zijn erf had betreden.

Regelmatig had hij een nieuwe fiets, die hij dan vol trots aan de mede parkbewoners showde. Hoe hij er aan kwam wist niemand. Maar hij had ook de naam dat hij nooit iemand tekort deed. Eveneens was hij een hartstochtelijk motorrijder. Hij ging eens een weddenschap aan dat hij – midden in Didam – op de korte afstand van Kuppens (Wilhelminastraat) naar Herman Schaars (Spoorstraat) wel een snelheid van 100 km per uur zou kunnen halen. De overlevering zegt niet dat hij dit presteerde, wel dat hij met donderend geraas de voorgevel van Herman Schaars verpulverde. Zoals gewoonlijk mankeerde hij zelf niets. Als Jan ter kerke ging deed hij dat in vol ornaat. Bij moeder Lenting ('de Robbert') liet hij zich dan de strik voordoen. Konijnen en hazen strikken kon hij als de beste, maar een simpele stropdas, nee, die vaardigheid beheerste hij niet. Zo gebeurde het dat hij een keer op een zondagmorgen zich bij Lenting meldde voor de wekelijkse strikceremonie. Helaas kon het niet doorgaan, Jan was namelijk bij het aankleden het sporthemd vergeten. Jan lustte graag een borreltje. Toen Jan met zijn maten een café bezocht en daar enigszins onwel werd riep hij: 'Roep de pastoor en laot um een vat vol heilige òlie metnemme, een telder wierook en een voes vol sacramenten, want ik geleuf da'k kapot gao.'

Jan Driet, volgens parkbewoners: 'de kwaaieste niet'.